

Protestantse
Kerk

Geloof·Hoop·Liefde

Rapport van de Vervolgcommissie Geschiktheidsonderzoek Toekomstige Predikanten

Generale Synode
16 juni 2006
KTO 06.02

Inhoud

I	Inleiding	5
II	De kerk beoordeelt de geschiktheid voor het ambt	7
II.1.	De kerkorde over het ambt	7
II.2.	Het profiel van de predikant	9
II.3.	De volmachtscompetenties volgens 'Wie is tot deze dingen bekwaam?'	11
II.4.	Conclusie	11
III	Criteria bij de beoordeling van de geschiktheid	13
III.1.	Onderscheiden verantwoordelijkheden van opleiding en kerk	13
III.2.1.	De toetsing van de volmachtcompetenties	13
III.2.2.	Uitsluitingscriteria ten dienste van de beoordeling van de geschiktheid	14
IV	De eigen plaats van het colloquium	17
IV.1.	Kerkorde over colloquium nog houdbaar?	17
IV.2.	Doel en karakter van het colloquium nieuwe stijl	19
IV.3.	Praktische gevolgen	21
V	Profiel en benoeming van de leden van de geschiktheidscommissie	23
VI	Werkwijze van de commissie	25
VI.1.	De inschrijving in het kerkelijk album	25
VI.2.	De planning en inhoud van het onderzoek naar de roeping en de geschiktheid	25
VI.3.	Bezwaar en beroep	27
VI.4.	Verslaglegging en dossierbehandeling	27
VII	Samenstelling, organisatie en ondersteuning van de commissie	29
VII.1.	Samenstelling van de commissie	29
VII.2.	Organisatie en professionele ondersteuning	29
VIII	Kwaliteitsbewaking	31
VIII.1.	Toerusting van de commissieleden	31
VIII.2.	Eerste studiebijeenkomst in september 2006	31
IX	Invoering van de nieuwe regeling	33
IX.1.	Datum van inwerkingtreding: 1 september 2006	33
IX.2.	Overgangsregeling voor het geschiktheidsonderzoek en het colloquium	33
	Bijlage	35

I Inleiding

In november 2004 nam de Generale Synode het besluit tot een andere opzet van de beoordeling van de geschiktheid van aanstaande predikanten.¹ Dit besluit beoogt een duidelijke onderscheiding aan te geven tussen enerzijds de verantwoordelijkheid van de opleidingen met het seminarium en anderzijds de kerk.

Het **besluit van de synode** luidde als volgt:

De generale synode stelt vast:

1. de beoordeling van de voor het uitoefenen van het **beroep** van predikant vereiste *academische beroepscompetenties* en *persoonlijke bekwaamheden* is zaak van de universiteiten en seminaria, die daartoe door de kerk zijn gesticht of aangewezen als bedoeld in ord. 13-2;
2. de beoordeling van de voor het dragen van het **ambt** van predikant vereiste 'volmachtcompetenties' is zaak van de kerk, die in eigen verantwoordelijkheid de *geschiktheid* voor het *ambt* beoordeelt;
3. de beoordeling van de voor de geschiktheid voor het ambt vereiste 'volmachtcompetenties' raakt aspecten die te maken hebben met de *roeping* en *motivatie* tot het predikantschap; groei in besef van roeping en groei in geschiktheid voor het ambt zijn niet los van elkaar te zien;
4. het colloquium is een ernstig ambtelijk gesprek op de drempel van de kerk over roeping, belijden en kerkelijke toewijding, dat behelst het afnemen en afleggen van de belofte onder aanroeping van de Naam des Heren en dit kerkelijk welkomstgesprek mag in beginsel niet belast worden met zorg over bekwaamheid of geschiktheid, zij het dat bij het colloquium de uiterste mogelijkheid en dus bevoegdheid iemand alsnog terug te (moeten) wijzen en de toelating te moeten ontzeggen, behouden dient te blijven.

De generale synode besluit:

1. de in de nota "*Wie is tot deze dingen bekwaam? Over de verantwoordelijkheid voor en de procedure inzake de beoordeling van de geschiktheid voor het ambt van predikant in de Protestantse Kerk in Nederland*" voorgestelde *onderscheiding* van verantwoordelijkheden van enerzijds de door de kerk aangewezen instellingen voor de opleiding en vorming van predikanten als bedoeld in ord. 13-2, en anderzijds van de kerk en de door de kerk ingestelde geschiktheidscommissies te aanvaarden als uitgangspunt van beleid inzake het onderzoek naar en de beoordeling van de geschiktheid voor het ambt;
2. de in de nota voorgestelde *procedure* bij de beoordeling van de geschiktheid voor het ambt te aanvaarden met dien verstande dat
 - a. de instellingen voor de opleiding en vorming van predikanten als bedoeld in ord. 13-2 de academische en *beroepsbekwaamheid* alsmede de voor de uitoefening van het beroep van predikant vereiste *persoonlijk bekwaamheden* beoordelen en in de afgifte van het diploma bevestigen;
 - b. de kerk in eigen verantwoordelijkheid de geschiktheid voor het *ambt* beoordeelt en daartoe de geschiktheidscommissie (her-)benoemt en van de voor hun taak vereiste deskundigheid en middelen voorziet/doet voorzien;
 - c. de geschiktheidscommissie de verklaring voor de geschiktheid voor het ambt afgeeft, die naast het diploma vanwege de predikantsopleiding is vereist voor de aanvraag voor het colloquium;
 - d. de geschiktheidscommissie bij twijfel over de geschiktheid voor het ambt de in de nota aangegeven procedure volgt, en geen negatieve beslissing neemt dan na een tripartiet overleg met de betreffende predikantsopleiding en het Theologisch Seminarium Hydepark;
3. het moderamen van de generale synode op te dragen een commissie te benoemen met de opdracht voor de vergadering van de generale synode van april 2005 de in de nota opgenomen aanbevelingen uit te werken en te (doen) realiseren en tevens deze commissie op te dragen om voorstellen te doen ten aanzien van het colloquium omdat de in deze nota opgenomen aanbevelingen gevolgen hebben voor de aard van het colloquium.

¹ Zie het rapport voor de generale synode "*Wie is tot deze dingen bekwaam? Over de verantwoordelijkheid voor en de procedure inzake de beoordeling van de geschiktheid voor het ambt van predikant in de Protestantse Kerk in Nederland*", d.d. oktober 2004, KTO 04.02

Tevens besloot de synode een zogenaamde vervolgc commissie op te dragen een aantal van de besluiten en aanbevelingen nader uit te werken, en de realisering van de nieuwe werkwijze in de beoordeling van de geschiktheid voor te bereiden. De vervolgc commissie (voortaan: de commissie) biedt hierbij haar rapportage aan, waarin voorzien is in:

- Verankering van de beoordeling van de geschiktheid in de visie van de Protestantse Kerk op het ambt en in het bijzonder op het ambt van de predikant
- Toetsingscriteria voor de beoordeling van de geschiktheid voor het ambt;
- Gevolgen voor de aard en de werkwijze van het colloquium
- Profiel van de leden van de kerkelijke commissies voor de beoordeling van de geschiktheid voor het ambt;
- Werkwijze bij de beoordeling van de geschiktheid voor het ambt;
- Organisatie van het werk van de commissie;
- Aanbevelingen ten aanzien van training en begeleiding van de commissie voor de beoordeling van de geschiktheid.

De commissie acht haar opdracht afgesloten met de organisatie van de – naar het oordeel van de commissie: jaarlijks te herhalen – studie- en trainingsdag voor de nieuw-benoemde commissies.

De commissie bestond uit de navolgende personen: Mw. Drs. G.F. Struijs (docent pastoraat Hydepark), Mw. Drs. J.H. van Haeringen (docent beroepsvorming ThUK), Drs. B.J. Roosjen (geestelijk verzorger GGZ en cliënt-gericht psychotherapeut), Dr. H. de Leede (rector seminarie Hydepark) en Ds. L.O. Giethoorn (juridische zaken).

Voordat de commissie haar rapport heeft vastgesteld, heeft zij vertegenwoordigers van de opleidingen, bestaande uit geschiktheidscommissies, studenten en gedelegeerden voor het colloquium geraadpleegd.

De commissie adviseert dit rapport, na aanvaarding door de synode, in de komende jaren te doen functioneren als gemeenschappelijk werkdocument voor alle commissieleden, teneinde ook op die wijze zoveel mogelijk gelijkheid te creëren in de beoordeling van de geschiktheid door de onderscheiden commissieleden.

II De kerk beoordeelt de geschiktheid voor het ambt

De door de Protestantse Kerk aangewezen opleidingen zijn verantwoordelijk voor de toetsing van de vereiste competenties of bekwaamheden voor de uitoefening van het *beroep* van predikant. De kerk oordeelt over de geschiktheid van de student voor het mogen bekleden van het *ambt* van de dienaar des Woords. Vervolgens is het eveneens de eigen verantwoordelijkheid van de kerk mensen *toe te laten* tot de evangeliebediening en de beroepbaarstelling in de kerk.

Het gaat dus bij het onderzoek naar de geschiktheid om de beoordeling van de voor het ambt vereiste competenties. Deze worden verderop in deze notitie samengevat onder de noemer 'volmachtcompetenties'. Om daar een gezamenlijk zicht op te krijgen, is een goed zicht op het ambt voorwaarde. Hoe spreekt de Protestantse Kerk over het ambt? Om dat op het spoor te komen, putten we uit twee documenten:

- de tekst van de kerkorde;
- en het in de synode van april 2005 vastgestelde profiel van de predikant.²

Verder grijpen we terug op de beschouwingen die in de nota '*Wie is tot deze dingen bekwaam?*' zijn gewijd aan het begrip 'volmachtscompetenties'.

II.1. De kerkorde over het ambt

Wanneer we de kerkorde van de Protestantse Kerk (PKO) in haar spreken over het ambt (van de predikant) vergelijken met bijvoorbeeld de Kerkorde 1951 van de NH Kerk, dan zien we een aantal opvallende verschuivingen.³ Daarachter gaan theologische keuzen schuil met betrekking tot de verhouding van ambt(-en) en gemeente. Tevens laat de lezing van de kerkorde, artikel V lid 1 t/m 6, zien dat de Protestantse Kerk in de visie op het ambt voortkomt uit twee traditiestromen, de gereformeerde en de lutherse. Er is nog geen sprake van één uitgekristalliseerde 'protestantse' ambtsvisie. We vatten kort samen.

De gemeente gaat vooraf aan de ambten. De kerkorde spreekt eerst over de gemeente, en daarna over het ambt. En het ambt staat in het kader van de dienst van de kerk/gemeente aan het Woord.

De gemeente is geroepen tot dienst aan het Woord. De hoofdlijn in de kerkorde is principieel *Christus – gemeente* (geroepen tot de dienst aan het Woord) – *wereld*. Het ambt en de ambtelijke vergadering zijn dienstbaar aan de roeping van de gemeente in de wereld. In de beschrijving van de dienst van de gemeente in Artikel IV-1 PKO staan ambtelijke en niet-ambtelijke taken onbekommerd naast elkaar. Tevens valt op hoe de leden van de gemeente een prominente plaats krijgen in de kerkorde. Leidend uitgangspunt daarbij is dat de gaven van de heilige Geest geschonken zijn aan de gemeente, in de verscheidenheid van de verschillende leden. Alle leden van de gemeente zijn daarom *'geroepen en gerechtigd hun gaven aan te wenden tot vervulling van de opdracht die Christus aan de gemeente geeft'*. . (Art. IV-2 PKO).

De gemeente is subject van de gemeenteopbouw. De kerkenraad is er om daaraan leiding te geven. De Protestantse Kerk staat in de presbyteriaal-synodale traditie. Zij kiest niet met het congregationalistische kerkmodel voor het gemeenteberaad als leidinggevend orgaan in het Lichaam van Christus, maar voor de kerkenraad.

² Zie het rapport voor de generale synode "*...Om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon*", Profiel van ambt en beroep van predikant - Beroepsprofiel van de kerkelijke werker, april 2005, KTO 05.02.

³ Zie voor een samenhangende beschrijving van de ambtsvisie in de kerkorde: Dr. P. van den Heuvel e.a., De toelichting op de kerkorde, p. 33 t/m 41, Zoetermeer 2005.

De leiding in de gemeente is erop uit om *'de samenhang in haar leven en werken te bevorderen en alles te richten op de lofprijzing van de Naam des Heren en de dienst aan de wereld.'* (Art. IV-3 PKO). Het ambt is er niet om de roeping van de gelovige over te nemen, maar om die aan te geven. Daar komt dus het ambt en komen de ambten in het zicht: *'Om de gemeente bij het heil te bepalen en bij haar roeping in de wereld te bewaren is van Christuswege het openbare ambt van Woord en Sacrament gegeven.'* (Artikel V-1 PKO). Alle nadruk ligt weer op het dienende karakter van het ambt. De ambten zijn instrument(-en) in de hand van de heilige Geest (Calvijn).

Ambt en charisma horen bijeen. Over het ambt wordt *niet* gedacht vanuit de kerk als instituut, zodat het ambt een hiërarchische lijn krijgt, en *niet* vanuit de gemeente, zodat het ambt een functionele lijn krijgt, maar *vanuit de bediening van Woord en sacrament in opdracht van Christus aan de gemeente*. Hij schenkt de Geest met zijn gaven. Vanuit de gemeente kan een beroep worden gedaan op sommige leden om hun gaven te gebruiken door in dienst van Christus mee leiding te geven aan de gemeente. In deze roeping tot het ambt wordt de gave die door Christus in de Geest geschonken is, erkend. Zo krijgen de ambten hun eigen plaats binnen de charismata.

Het openbare ambt van Woord en Sacrament en de bijzondere ambten. Het openbare ambt van Woord en sacrament gaat inhoudelijk vooraf aan de bijzondere ambten. De drie ambten van predikant, ouderling en diaken, zijn op hun beurt gegeven met het oog op de vervulling van dit openbare ambt. Met de Lutherse traditie wil de kerkorde hiermee het algemeen priesterschap van de gelovigen voluit honoreren. Door de doop worden gelovigen priesters die zelf toegang hebben tot God en zijn Woord. Op grond daarvan valt aan heel de gemeente het openbare ambt toe om het getuigenis door te geven. En dat gebeurt in de gestalte van het Woord (verkondiging), de gemeenschap en de dienst (diakonia). Hier krijgen dan vervolgens in de kerkorde de drie ambten hun verankering: predikant, ouderling en diaken. Zij dienen de vervulling van het openbare ambt van de gemeente.

Gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de drie gelijkwaardige ambten. In art. VI-1 PKO dat handelt over de ambtelijke vergaderingen, wordt het collegiale karakter van het werk van de ambten en het leiding geven in gemeente en kerk, nog eens duidelijk onderstreept door wat is gaan heten 'de gouden regel van het protestantse kerkrecht' die zo oud is als de Reformatie in de Nederlanden: *'Opdat niet het ene ambt over het andere, de ene ambtsdrager over de andere, noch de ene gemeente over de andere heerse, maar alles wordt gericht op de gehoorzaamheid aan Christus, het Hoofd van de Kerk, is de leiding in de kerk toevertrouwd aan ambtelijke vergaderingen.'*

Gelijkwaardigheid en eigenheid van de ambten. Het 'bijzondere' van het ambt van predikant is gelegen in zijn specifieke taken, of de bijzondere roeping tot de bediening van Woord en sacramenten, de verkondiging van het Woord in de wereld, de herderlijke zorg en het opzicht en het onderricht en de toerusting. Ook voor de twee andere ambten zijn specifieke taken geformuleerd.

Samenvatting

De kerkordetekst levert het navolgende beeld op van de predikant. Hij/zij is zich bewust van en kan/wil functioneren in of vanuit:

- een persoonlijke roeping van Christuswege en de bevestiging daarvan door de gemeente of de kerk;
- het dienende karakter van het ambt, dat geheel en al is ingebed in de dienst van de gemeente aan het Woord van God en in wisselwerking staat met de gemeente;
- het principe dat de gemeente en de gemeenteleden het subject zijn van gemeentebouw met als gevolg de roeping en het recht van gemeenteleden om hun gaven aan te wenden;
- een stijl van leidinggeven die uit is op integratie, coördinatie en het werken aan eenheid van de activiteiten en inbreng van gemeenteleden;
- het uitgangspunt dat de ambten gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de opbouw van de gemeente en daarom met elkaar communiceren, samenwerken en ondersteunen;

- het principe van de volstreekte gelijkwaardigheid van de drie onderscheiden ambten en het ontbreken van hiërarchie daartussen;
- de specifieke opdracht van het ambt van predikant t.w. de bediening van Woord en sacramenten, de verkondiging van het Woord in de wereld, de herderlijke zorg en het opzicht en het onderricht en de toerusting.

II. 2. Het profiel van de predikant

In de in april 2005 aanvaarde nota over het profiel van de predikant (zie voetnoot 3) accentueert de Protestantse Kerk het eigene van de predikant ten opzichte van de andere ambten en diensten in de gemeente. Tevens bepleit de nota een concentratie van de predikant op de kerntaken en de daarbij behorende werkvelden. We noemen enkele hoofdzaken uit deze nota.

Dienaar des Woords – herder, leraar en voorganger. Met de kerkorde kiest de nota voor de bekende omschrijving van de predikant als dienaar van Woord en sacrament, en als herder, leraar en voorganger, staande in het ambt en dus met een kerkelijke zending. Van daaruit wordt het profiel van de predikant verder ingekleurd. Uitgangspunt is de overkoepelende benaming voor het ambt van predikant als *Dienaar des Woords*. Vanuit dat uitgangspunt wordt een aantal beroepscompetenties genoemd. Zie ‘...Om de heiligen toe te rusten tot dienstbetoon.’, par. II.1 t/m II.2.

Legitimatie, volmacht en vrijheid. De dienaar des Woords staat in het ambt. Dat wil zeggen, hij/zij werkt vanuit en met een kerkelijke zending. Dat vraagt dat hij/zij professioneel weet om te gaan met de met de kerkelijke zending gegeven legitimatie (bevoegdheid), volmacht en vrijheid.

We citeren enkele passages uit de nota:

Hij/zij draagt het ambt en het ambt draagt hem/haar. Dat stempelt zijn/haar beroepsuitoefening. De dienst van Woord en Sacrament in alle aspecten van het werk impliceert én vraagt toegekende volmacht en vrijheid. Dat betekent niet dat de predikant maar kan doen en laten wat hij/zij wil. Hij/zij is geen vrije zelfstandige ondernemer. Hij/zij is gehouden aan de orde van de kerk.

De predikant bekleedt een geestelijk ambt, met wat daarbij hoort: legitimatie en volmacht. Om het predikantschap als ambt te kunnen vervullen, staat de predikant in de vrijheid van de gebondenheid aan het Woord. Het grondbesef in ons kerkrecht, dat het de landelijke kerk is, die toelaat tot de evangeliebediening, en dat de predikant dienaar des Woords is in de Protestantse Kerk in Nederland en verbonden aan deze of die gemeente of instelling, onderstreept dat.

Legitimatie, volmacht en vrijheid sluiten openheid over en verantwoording van de daadwerkelijke uitoefening van het beroep niet uit. Integendeel. De kerk vertrouwt de predikant het ambt toe bij de toelating tot de evangeliebediening, en bevestigt dat met handoplegging bij de bevestiging in het ambt. Daar spreekt de te bevestigen predikant de belofte uit. Die geldt in de kerk van Christus als de beroepseed. Het hoort juist bij de professionaliteit van de drager van een ambt, dat hij/zij zijn/haar belofte = professio houdt, namelijk dat hij/zij transparant zal zijn in zijn/haar handelen, dat zich per definitie voor een groot deel onttrekt aan de waarneming van anderen. Geheimhouding, respecteren van grenzen in het pastoraat, integriteit in de omgang met aangeboden gunsten, horen hierbij. Deze transparantie wordt ook concreet in de bereidheid tot verantwoording van werkzaamheden achteraf, in geregelde evaluatie van het werk en de daarin gemaakte keuzen, in de bereidheid tot luisteren naar kritische stemmen, en in de bereidheid hulp in te roepen en ondersteuning bij gebleken verbeterpunten.⁴

Drie werkvelden en toch het hele bestaan Coram Deo. De predikant is als dienaar des Woords, herder, leraar en voorganger in de liturgie en het leven altijd ook *generalist*. Hij/zij is op de drie werkvelden – voorganger in de kerkdienst, pastor in de gemeente/instelling, en leraar in de catechese, het leerhuis, het publieke domein – bezig het met hele bestaan van mensen voor Gods aangezicht.

⁴ Rapport ‘...Om de heiligen...enz.’, par. II.4

Enkele passages uit de nota:

Hij/zij moet zich kunnen bewegen in vele culturele, levensbeschouwelijke, sociale en spirituele contexten. Hij/zij moet in die contexten voor kunnen gaan in de liturgie, het Woord op het juiste moment ter zake spreken 'in de wereld'. Hij/zij dient het gesprek te kunnen aangaan in existentiële situaties. Daartoe dient hij/zij de vragen over geloven en leven in die context bij zich te durven toelaten. Van hem/haar mag gevraagd worden in het leerhuis de dialoog aan te kunnen gaan met mensen in een grote verscheidenheid van taalvelden.

Dit generale karakter van het predikantschap vraagt die eerder genoemde zelfstandige toegang tot de bronnen van bijbel, traditie en cultuur.

En dit generale van het predikantschap vereist het vermogen tot een zelfstandige kritische oordeelsvorming op de drie werkvelden, en het vermogen professioneel en zelfstandig te handelen op deze werkvelden en/of daaraan leiding te geven. Dat is de blijvende reden voor een universitaire opleiding van predikanten.

Om zich zo te kunnen bewegen op de vele terreinen van het bestaan van mensen in het leven voor Gods aangezicht, is een zekere mate van rijping van de persoonlijkheid van de predikant een vereiste.⁵

Concentratie – waar is de predikant werkelijk voor nodig? De nota bepleit een drastische beperking van het aantal taken in het beroep van de predikant, om hem/haar te laten toekomen aan zijn/haar eigenlijke taak van dienaar des Woords, herder, leraar en voorganger. Krijgt hij/zij de gelegenheid zich ook in dat opzicht te ontwikkelen?

Enkele citaten:

Wil het komen tot de noodzakelijke concentratie van de predikant op het eigenlijke van zijn/haar ambt en beroep, dan zijn twee beroepscompetenties essentieel: leiding geven en collegiaal samenwerken.

Van de predikant wordt gevraagd dat hij/zij leiding kan en durft geven. Niet alleen als voorganger in de liturgie, maar ook als betaalde vrijgestelde aan een vrijwilligersgemeenschap, die de gemeente is. Hij/zij moet zichzelf kunnen leiden en zijn/haar eigen werk durven screenen op waar het echt om gaat.

Kunnen samenwerken is niet minder belangrijk voor de predikant. En dat dient hij/zij op verschillende niveaus te kunnen. Van hem/haar wordt gevraagd te kunnen samenwerken in de kerkenraad, en in andere ambtelijke vergaderingen, met vrijwilligers, en met collega's, maar ook met andere professionele betaalde beroepskrachten in de kerk, zoals de kerkelijk werker, de organist, de koster. Ook kunnen we denken aan de samenwerking in multi-disciplinaire teams van pastores, huisartsen en werkers in de geestelijke gezondheidszorg.⁶

Samenvatting

Uit deze profilering van het ambt van predikant volgt dat de inhoud van de beroeps- en/of volmachtscompetenties voor dit ambt nader wordt bepaald door de volgende aspecten:

- legitimatie, volmacht, vrijheid
- professionaliteit
- een gerijpte persoonlijkheid, een ontwikkelde persoonlijke spiritualiteit
- liefde voor en verbondenheid met het geheel van de kerk
- leiding geven en samenwerken

Vanuit de tekst van de kerkorde en de profielnota kunnen beroepscompetenties en volmachtscompetenties nader worden gedefinieerd. In het vervolg van deze nota concentreren wij ons op de volmachtscompetenties.

⁵ A.w., par. III.1.

⁶ A.w., par II.4.

II.3. De volmachtscompetenties volgens ‘Wie is tot deze dingen bekwaam?’

In het rapport ‘*Wie is tot deze dingen bekwaam?*’ wordt op pagina 10 nader ingegaan op de volmachtscompetenties, in onderscheiding van beroepscompetenties die iemand zelf kan verwerven door opleiding en studie:

‘Volmachtscompetenties worden door anderen toegekend. In het geval van de predikant worden ze door de kerk aan hem of haar toegekend, en bevestigd bij de toelating tot het ambt en ten diepste vooral bij de beroeping in een gemeente of instelling en bij de bevestiging in het ambt met handoplegging. Volmachtscompetenties worden toegekend op grond van vertrouwen in wie je bent. Bij volmachtscompetenties gaat het dus om wat anderen iemand toevertrouwen. We hebben het dan typisch over wat bij het ambt hoort. Kunnen wij deze man of vrouw het ambt toevertrouwen, met de volmacht die daarbij hoort, met de verantwoordelijkheid te staan tussen traditie en heden? (A.w., pag. 10)’

Vervolgens wordt een opsomming gegeven van deze volmachtscompetenties

- *het vertrouwen van de kerk in de persoonlijke en geloofsmatige ontwikkeling van de student;*
- *het vertrouwen van de kerk in de groei in zijn/haar motivatie en roeping;*
- *het vertrouwen van de kerk in zijn/haar verbondenheid met (commitment aan) de kerk en het ambt;*
- *het vertrouwen van de kerk dat hij/zij in staat is om te gaan met de theologische, spirituele en culturele breedte van de Protestantse Kerk met haar verschillende tradities; en*
- *dat hij/zij bereid en in staat is in die breedte verantwoordelijkheid te dragen en collegiale solidariteit te betrachten;*
- *het vertrouwen van de kerk dat iemand daarin subjectief oprecht en objectief draagkrachtig genoeg is. (A.w. p. 10 en 12).*

Inmiddels heeft de synode in haar voortgaande bezinning over het ambt van predikant nadere voorstellen ontwikkeld tot het onderscheiden van de beroepsuitgang van gemeentepredikant en die van geestelijk verzorger in een instelling. In onze commissie is de vraag aan de orde geweest of deze onderscheiding gevolgen moet hebben in de omschrijving van de volmachtscompetenties voor een predikant als geestelijk verzorger. De commissie is van mening dat dit niet noodzakelijk is. De beroepsuitgang van predikant-geestelijk verzorger leidt tot een variatie in de beroepscompetenties. De noties die genoemd zijn in de kerkorde, de profielnota en de nota ‘*Wie is ...etc?*’ zijn van toepassing op het *ambt* van predikant als zodanig.

II. 4. Conclusie

Uit het bovenstaande concludeert de commissie dat het bij de toetsing van de volmachtscompetenties voor het ambt van predikant zal moeten gaan om de navolgende **vijf aspecten**

- Van de predikant wordt verwacht dat hij/zij**
- **om kan gaan met de bij het ambt behorende bevoegdheden (legitimatie), (vol-)macht en vrijheid;**
 - **betrouwbaar is in de uitoefening van zijn/haar ambt**
 - **een persoonlijkheid en persoonlijke spiritualiteit heeft, die getuigen van groei en ontwikkeling**
 - **liefde heeft voor en verbondenheid voelt met het geheel van de kerk;**
 - **leiding kan geven en kan samenwerken.**

In het vervolg gaat de commissie voor het nader uitwerken van de beoordeling van de geschiktheid van deze vijf aspecten uit.

III Criteria bij de beoordeling van de geschiktheid

III.1. Onderscheiden verantwoordelijkheden van opleiding en kerk

De essentie van de door de synode aanvaarde nota 'Wie is tot deze dingen bekwaam?' is dat de opleidingen en de kerk onderscheiden verantwoordelijkheden hebben.

De opleidingen leiden op tot theologen met de voor het beroep van predikant vereiste competenties, en toetsen die.⁷

De kerk toetst de geschiktheid voor het ambt. De kerk gaat er daarbij vanuit dat de kandidaat die zich meldt – middels de inschrijving in het Album der Kerk – zich (in beginsel) geroepen weet.

De kerk laat de aldus bekwaam en geschikt verklaarde kandidaat vervolgens toe tot het ambt van predikant door middel van een colloquium.

III.2.1. De toetsing van de volmachtcompetenties

"Durven wij het ambt toe te vertrouwen aan deze man/vrouw?"

Om deze vraag draait het bij de beoordeling van de geschiktheid.

Uitgangspunt daarbij is dat de kandidaat zich geroepen voelt tot het ambt van predikant. Hij/zij geeft aan in de toekomst binnen de Protestantse Kerk in Nederland te willen werken. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de kerk om deze roeping te wegen en te beoordelen vanuit het perspectief van de kerk. Met andere woorden: "Past de persoonlijke roeping bij de Protestantse Kerk en past de kerkelijke roeping bij deze persoon?"

Onder het begrip 'roeping tot het ambt' verstaat de commissie iemands bewustwordingsproces aangaande zijn/haar bestemming tot de vervulling van het ambt van predikant op grond van zijn/haar persoonlijke geloofsovertuiging, gaven, biografie en het innerlijke verlangen om deze gaven als ambtsdrager aan te wenden tot vervulling van de opdracht die Christus aan de gemeente geeft.

Bij het maken van deze afwegingen speelt *beweging* een belangrijke rol.

Het gaat hierbij om twee aandachtsvelden:

a. Beweging in de persoon.

Het gaat daarbij om de persoon, zijn/haar geloof, en zijn/haar visie op het ambt en op het beroep. De noodzakelijke beweging speelt zich af tussen twee polen; enerzijds is er de pool van rigiditeit en anderzijds is er die van vormloosheid (amorf en permeabel).

Vastzitten in één van die polen geldt als contra-indicatie.

b. Beweging in interpersoonlijke relaties.

De manier waarop een persoon zich relationeel ten opzichte van andere mensen verhoudt, kan ook gevat worden in een beweging tussen twee polen. Er is enerzijds de pool van de volledige

⁷ De opleidingen – ThWI (kerkelijke opleiding tot gemeentepredikant en predikant - geestelijk verzorger te Utrecht en Leiden) en ThUK (opleiding tot gemeentepredikant en tot predikant-geestelijk verzorger) – hebben in de afgelopen jaren het onderwijs geherformuleerd in de vorm van voor het beroep vereiste en toetsbare competenties. Daaronder vallen ook *de personale aspecten* van de verschillende voor de werkvelden pastoraat, catechese, gemeenteopbouw, leiding geven, voorgaan in de liturgie etc. vereiste beroepscompetenties. In het bijzonder in het kader van de stages en de evaluatie daarvan aan de universiteit of op het seminarium worden deze aspecten getoetst.

eenzelvigheid (zich star, rigide opstellen) en anderzijds de pool van de volstreekte aanpassing (amorf zijn). Ook hier geldt eenzijdigheid als contra-indicatie.

Deze beide aandachtsvelden worden hieronder uitgewerkt met het oog op de vijf volmachtcompetenties, zoals genoemd in par. II.2.2.

III.2.2. Uitsluitingscriteria ten dienste van de beoordeling van de geschiktheid

Beoordeling van de geschiktheid kan niet zonder duidelijkheid omtrent de criteria die daarbij gebruikt worden. Commissieleden moeten richtlijnen hebben en zich kunnen verantwoorden. Kandidaten moeten weten op grond waarvan zij beoordeeld en gewogen worden. Voor de formulering van de beoordelingsnormen is niet gekozen voor eindtermen of kwalificaties waaraan een kandidaat voldoet of moet voldoen. Wanneer de kerk – middels de commissie geschiktheidsbeoordeling – tot de conclusie komt dat zij het ambt niet aan een bepaalde persoon durft of kan toevertrouwen, dan wordt deze persoon (in ieder geval voorlopig) niet geschikt bevonden. Omdat hij/zij niet geschikt bevonden wordt, wordt hij/zij niet toegelaten tot het colloquium. Anders gezegd: *er is sprake van uitsluiting*. Om die reden heeft de commissie er voor gekozen de normen aan te geven op grond waarvan uitsluiting plaats vindt. Er zijn dus *uitsluitingscriteria* geformuleerd.

Dit betekent natuurlijk niet dat de geschiktheidsbeoordeling er op gericht zou moeten zijn om mensen uit te sluiten van het ambt. De commissie is evenwel van mening dat door het helder formuleren van de uitsluiting de ruimte duidelijk wordt waarbinnen van geschiktheid sprake is. Het gesprek dat de commissie hierover heeft gevoerd met de opleiding en de studentengeleding heeft haar in die mening bevestigd.

Voor elk van de vijf bovengenoemde aspecten (zie II.2.2.) zijn in onderstaand schema de criteria voor uitsluiting in relatie tot de twee bovengenoemde aandachtsvelden (III.2.1.) beschreven.

Uitsluitingscriteria

A. Legitimatie, volmacht en vrijheid.

Uitsluiting geldt wanneer iemand

- a. niet in staat of bereid is zijn/haar eigen vooronderstellingen te onderkennen, en/of deze niet kan of wil opschorten;⁸
- b. niet in staat is zichzelf te profileren, noch een autonome positie in kan nemen tegenover een ander c.q. de gegeven gesprekspartner.

B. Betrouwbaarheid in de ambtsuitoefening

Uitsluiting geldt wanneer iemand

- a. niet bereid of in staat is transparant te zijn in zijn of haar handelen;
- b. niet bereid of in staat is verantwoording af te leggen van werkzaamheden en keuzen.

C. Een persoonlijkheid en persoonlijke spiritualiteit, die getuigen van groei en ontwikkeling.⁹

Uitsluiting geldt wanneer iemand

- a. trekken heeft van rigiditeit dan wel vormloosheid in zijn of haar persoonlijkheid;
- b. in zijn of haar persoonlijke spiritualiteit, geloof en/of geloofsbeleving blijkt geeft van rigide of amorfe trekken.

D. Liefde voor en verbondenheid met het geheel van de kerk

Uitsluiting geldt wanneer iemand

- a. de kerk bovenmate idealiseert;¹⁰
- b. de kerk hem/haar onverschillig laat.

E. Leiding geven en samenwerken

Uitsluiting geldt wanneer iemand

- a. zich in relatie tot een ander er buiten, er boven of er onder stelt;
- b. zich niet bewust is van zijn/haar eigen grenzen en die van anderen.¹¹

⁸ Hiermee wordt bedoeld dat de betrokkene zich bewust moet tonen van het spanningsveld tussen de eigen overtuiging enerzijds en de pluriformiteit aan overtuigingen binnen gemeente en kerk anderzijds. Iemand die het eigen standpunt niet kan relativiseren, kan zich ook niet verplaatsen in het standpunt van een ander. Het gaat hier dus om de manier waarop iemand vanuit zijn of haar geloofsvisie omgaat met die van anderen. Uiteraard is niet aan de geschiktheidscommissie om te oordelen over de geloofsvisie van de betrokkene zelf.

⁹ Het accent ligt hierbij op de dynamiek en de groei in de persoonlijkheid en persoonlijke spiritualiteit. Overigens mag een zekere mate van rijpheid verlangd worden wanneer wij het ambt aan een kandidaat toevertrouwen.

¹⁰ Hiermee wordt bedoeld op een houding waaruit blijkt dat iemand geen oog heeft voor het onderscheid tussen ideaal en werkelijkheid en daardoor niet in staat is tot het omgaan met onvolkomenheden en tekortkomingen van mensen in de kerkelijke praktijk van alledag.

¹¹ Al eerder is gewezen op het gegeven dat er een zeker grensverkeer is tussen beroepscompetenties en volmachtscompetenties. In de gesprekken die de commissie voerde met de verschillende geledingen werd op dit risico gewezen, met name naar aanleiding van de criteria B en E. De commissie is enerzijds van mening dat dit grensverkeer onontkoombaar is. Anderzijds vindt zij – uitgaande van de intentie van de synode om zaken in deze zoveel mogelijk te onderscheiden - dat de toetsing van bovenstaande criteria, voorzover deze raken aan beroepscompetenties, in het geschiktheidsonderzoek op andere wijze geschiedt dan in de opleiding: in het geschiktheidsonderzoek worden de criteria onderzocht op de wijze waarop iemand met deze competenties omgaat en staat dus de attitude van de betrokkene centraal. De geschiktheidscommissie toetst geen vaardigheden of kennis. Die komt voor rekening van de opleiding.

Bij elk van de criteria geven wij bij wijze van illustratie enkele onderwerpen aan die in de gesprekken aan de orde kunnen komen:

- Bij A:
- de persoonlijke roeping tot het ambt
 - het ambt tussen Schrift en cultuur
 - de bevoegdheden en positie die met het ambt gegeven zijn
- Bij B:
- verslaglegging van werkzaamheden en bespreking in kerkenraad en gemeente
 - omgaan met kritische vragen,
 - omgaan met pluriformiteit in gemeente en kerk
 - omgaan met ambtsgeheim
- Bij C:
- persoonlijke geloofsgeschiedenis en levensverhaal
 - theologische visie
 - actuele geloofsvragen
- Bij D:
- het belijden van de kerk
 - de kerkorde
 - de kerk in de breedte
- Bij E:
- geestelijk leiderschap
 - visie op ambt en gemeente
 - visie op het werken in de kerk als vrijwilligersorganisatie

In de drie gesprekken die de commissie geschiktheidsbeoordeling (in het vervolg: de geschiktheidscommissie) tenminste voert met kandidaten zullen steeds alle vijf volmachtscompetenties aan de orde moeten komen, wil er sprake kunnen zijn van een voortgaande beoordeling en toetsing.

Aanvullende maatregelen

In de nota "Wie is tot deze dingen bekwaam" is op pagina 13 bepleit dat een geschiktheidscommissie verplicht is tot het voeren van overleg met de opleiding en het seminarie indien de commissie op enig moment tijdens het beoordelingstraject tot het voorlopige oordeel komt dat een kandidaat (nog) niet geschikt is voor het ambt. In het besluit van de synode is deze verplichting vastgelegd in besluitpunt 2. Het is de commissie in de gesprekken met de geledingen echter gebleken dat hiertegen, met name vanuit de opleiding, toch veel bezwaar bestaat. De vrees bestaat dat met dit overleg het duidelijke onderscheid tussen de verantwoordelijkheid van de opleiding voor de toetsing van beroepscompetenties en die van kerk voor de toetsing van de volmachtscompetenties weer vervaagt. De commissie deelt deze vrees. Zij stelt voor om dit 'overleg' te beperken tot een melding van de geschiktheidscommissie aan de opleiding indien de laatste tot het oordeel komt om een student (nog) niet geschikt te achten voor het ambt. De opleiding kan dan in eigen verantwoordelijkheid bezien of met die mededeling ten opzichte van de betreffende student iets kan of moet worden gedaan. De opleiding doet daarvan weer mededeling aan de geschiktheidscommissie.

De vervolgcommissie adviseert de synode om haar besluit hierover in deze zin bij te stellen.

Tevens bepleit de commissie in dit verband dat de geschiktheidscommissie bij twijfel over de geschiktheid van een student hem/haar een psychologische test kan laten ondergaan. De commissie kan dan met behulp van deze test haar oordeel nader bepalen. De synode zou aan een nader te bepalen instituut – zijnde niet een van de eigen opleidingsorganen – de opdracht kunnen geven om een dergelijke test te (laten) ontwikkelen. De commissie is van mening dat hiermee tegemoet wordt gekomen aan de wens tot meer zekerheid bij het geschiktheidsonderzoek voor de studenten die ter synode werd geuit en mede ten grondslag lag aan het invoeren van het tripartiete overleg. De commissie pleit er overigens voor deze psychologische test zo vroeg mogelijk te doen plaatsvinden.

IV De eigen plaats van het colloquium

Deze nieuwe aanpak van het geschiktheidsonderzoek heeft gevolgen voor het colloquium. Zoals in hoofdstuk 1 werd gememoreerd, acht de synode het wenselijk dat wordt aangegeven welke gevolgen de aanvaarding van de voorstellen uit de nota 'Wie is tot deze dingen bekwaam?' heeft voor het colloquium. De onderstaande tekst is tot stand gekomen na overleg met het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant.

IV.1. Kerkorde over colloquium nog houdbaar?

Bij het doordenken van de opzet van het colloquium nieuwe stijl had de commissie rekening te houden met de navolgende **twee uitgangspunten**:

- De bepaling in de kerkorde over doel en inhoud van het colloquium:

Het colloquium, bedoeld als gesprek over de roeping van betrokkene en het ambt van predikant, vindt voornamelijk plaats aan de hand van de door de betrokkene ingezonden preek en orde van de dienst. (ord. 13-19-2)

- De omschrijving van de aard van het colloquium in het besluit van de generale synode d.d. november 2004:

Het colloquium is een ernstig ambtelijk gesprek op de drempel van de kerk over roeping, belijden en kerkelijke toewijding, dat behelst het afnemen en afleggen van de belofte onder aanroeping van de Naam des Heren en dit kerkelijk welkomstgesprek mag in beginsel niet belast worden met zorg over bekwaamheid of geschiktheid, zij het dat bij het colloquium de uiterste mogelijkheid en dus bevoegdheid iemand alsnog terug te (moeten) wijzen en de toelating te moeten ontzeggen, behouden dient te blijven.

Aan het slot van de bespreking in de synodevergadering werd opgemerkt dat met de aanvaarding van het rapport kerkordelijk niets verandert met betrekking tot het colloquium. Het wordt alleen ontdaan van oneigenlijke elementen.

De commissie is zich door de gesprekken met de betrokken geledingen, in het bijzonder het generale college voor de toelating, bewust geworden van de vraag of de nieuwe opzet van het geschiktheidsonderzoek door de kerk niet op gespannen voet komt te staan met een colloquium dat voldoet aan bovengenoemde uitgangspunten. Wij wijzen op twee aspecten:

- In de eerste plaats gaan zowel de ordinantietekst als de omschrijving in de nota 'Wie is... etc?' evenals bovengenoemd besluit van de synode uit van de – weliswaar ultieme – mogelijkheid om een kandidaat met het door de kerk vereiste diploma en geschiktheidsverklaring bij het colloquium toch nog af te kunnen wijzen. Dit roept de suggestie op dat in het colloquium sprake is van vorm van toetsing, terwijl zowel in de nota 'Wie is... etc' als in de bespreking ter synode de indruk wordt gewekt dat dit in principe niet (langer) de bedoeling is. Dit klemmt te meer, nu de kerk besloten heeft zelf de volledige verantwoordelijkheid op zich te nemen voor de geschiktheidsverklaring. De vraag dringt zich op wat bij het colloquium nog moet worden getoetst dat niet door opleiding en geschiktheidscommissie is getoetst. Wat zijn bij het colloquium de criteria op grond waarvan het college oordeelt?
- In de tweede plaats wordt de uitspraak van de synode in haar besluit dat het colloquium als welkomstgesprek in beginsel niet mag worden belast met zorg over bekwaamheid of geschiktheid weersproken door de praktijkervaring van het college voor de toelating dat bij een

oordeel om iemand niet toe te laten tot het ambt de twijfel aan de bekwaamheid en/of geschiktheid in de meeste gevallen de doorslag gaf.

Het moderamen van het generaal college voor de toelating tot het ambt van predikant heeft dan ook aan de commissie het voorstel voorgelegd om de toelating tot het ambt voortaan door de geschiktheidcommissie te laten verrichten, als sluitstuk van de toetsing van de geschiktheid voor het ambt. Hierdoor zou het colloquium geheel bevrijd worden van de last van een finale beoordeling van een kandidaat en werkelijk kunnen fungeren als een welkomstgesprek: een gesprek van de kerk met een bekwaam en geschikt bevonden kandidaat die als predikant welkom wordt geheten. Bovendien ziet het college voordelen in het terugbrengen van het aantal fasen die de student op de weg naar toelating tot het predikantenambt moet doorlopen. Wij verwijzen naar de brieven en bijbehorende nota 'Noodrem of welkom?' van het generale college aan het moderamen van de synode d.d. 22 en 27-02-2006 die als bijlage aan dit rapport zijn toegevoegd.

Uitgaande van de volmachtscompetenties en bijbehorende uitsluitingscriteria die de commissie in hoofdstuk II en III heeft uitgewerkt, is de commissie van mening dat de formulering in ordinantie 13 artikel 19 lid 2 inzake het doel het colloquium, t.w. *een gesprek over de roeping van betrokkene en het ambt van predikant in het geheel van het leven en werken van de kerk* een sterke overlapping vertoont met het doel en de inhoud van het geschiktheidsonderzoek, zoals door ons is uitgewerkt op grond van het synodebesluit over de nota 'Wie is...etc.'. Inhoudelijke aspecten van de volmachtscompetenties als roeping tot het ambt, het eigene en de pastorale dimensie van het ambt komen in het geschiktheidsonderzoek volop aan de orde. De commissie is er daarom van overtuigd geraakt dat de inrichting van het geschiktheidsonderzoek door de kerk, waartoe de synode heeft besloten en zoals door ons is uitgewerkt, ook tot wijziging van de kerkordebepalingen over het colloquium zou moeten leiden.

Hoewel de commissie uit het synodebesluit heeft geconcludeerd dat zulks niet de intentie van de synode is, neemt zij hierbij toch de vrijmoedigheid, de generale synode in overweging te geven of de omschrijving van het colloquium in de kerkorde niet zou moeten worden aangepast, indien zij de voorstellen van onze commissie ten aanzien van het geschiktheidsonderzoek overneemt.

De commissie ziet zelf drie (of vier) mogelijkheden voor de vormgeving van het colloquium:

Optie 1:

De bestaande kerkordetekst wordt ongemoeid gelaten. Hierbij zal echter duidelijk moeten worden geformuleerd, wat het doel is van het colloquium en welke criteria daarin worden getoetst, in onderscheid met hetgeen door de opleiding en de geschiktheidscommissie nieuwe stijl wordt getoetst.

Optie 2 a:

Het colloquium wordt *geheel* ontdaan van de mogelijkheid tot een ultieme afwijzing en fungeert *slechts* als een plechtige 'rite de passage' waarbij het gesprek over de inhoud en het afleggen van de belofte centraal staat. De kerkorde wordt dienovereenkomstig gewijzigd.

Optie 2 b:

Het colloquium wordt *zoveel mogelijk* ontdaan van de mogelijkheid tot een ultieme afwijzing en fungeert *vooral* als een plechtige 'rite de passage' waarbij het gesprek over de inhoud en het afleggen van de belofte centraal staat. De kerkorde wordt dienovereenkomstig gewijzigd.

Optie 3:

Het geschiktheidsonderzoek en het colloquium worden volledig in elkaar geschoven. Het colloquium vormt het vierde en laatste gesprek van de kerkelijke geschiktheidscommissie, met de mogelijkheid tot een ultieme afwijzing. De kerkorde wordt dienovereenkomstig gewijzigd.

De commissie realiseert zich dat een kerkordewijziging aangaande het colloquium om voortgaand beraad vraagt en in elk geval tijd kost. Tegelijkertijd is het de bedoeling dat de

nieuwe regeling voor het geschiktheidsonderzoek op 1 september 2006 in werking treedt. Wij komen op dit dilemma nog terug in hoofdstuk IX bij de overgangsregeling.

Bij deze opties merkt de commissie het volgende op:

- Optie 1 (handhaving van de kerkordelijke bepalingen) zal er volgens de commissie waarschijnlijk toe leiden dat – meer dan tot nu toe - in het colloquium een herhaling van zetten plaatsvindt ten opzichte van het geschiktheidsonderzoek, aangezien ook daar de roeping van betrokkene en het ambt van predikant aan de orde is geweest. Ook verwacht de commissie dat het beraad over nadere toetsingscriteria in het colloquium toch zal leiden tot wijziging van de omschrijving in ord. 13-19-2.
- De commissie ziet het colloquium als een afzonderlijk sluitstuk met een ambtelijk karakter van de route die een student aflegt tussen de opleiding en de kerk. Daarom kiest zij niet voor optie 3 waarbij geschiktheidsonderzoek en colloquium volledig in elkaar opgaan, hoewel het veel problemen, die hierboven zijn gesignaleerd, op het oog zou kunnen oplossen. Verder roept optie 3 de vraag op naar de ambtelijke status van de geschiktheidscommissie, met alle gevolgen voor de personele bezetting van de commissie vandien.
- Optie 2 a heeft het voordeel dat er geen enkele toetsing meer plaats behoeft te vinden en het colloquium een louter ceremoniële functie heeft. Toch zijn er situaties denkbaar waarbij een colloquiumdelegatie gebaat zou zijn bij de uitzonderlijke mogelijkheid om iemand, alles afwezende, toch niet te hoeven toelaten tot het ambt.

De commissie kiest daarom voor optie 2b waarbij het colloquium als zelfstandig ontmoetingsmoment tussen kandidaat en kerk wordt gehandhaafd, echter zonder dat de noodzaak van een toetsing of het uitspreken van een oordeel over de kandidaat voorop staat. Bovendien meent de commissie dat deze optie het minst verstrekkende alternatief biedt ten opzichte van het besluit van de synode d.d. november 2004. In het vervolg heeft de commissie deze optie verder uitgewerkt.¹²

IV. 2. Doel en karakter van het colloquium nieuwe stijl

Uitgaande van de voorstellen voor de inhoudelijke aanpak door de toekomstige geschiktheidscommissie, zoals in de twee voorgaande hoofdstukken werd beschreven, kan over het colloquium nieuwe stijl het volgende worden gezegd.

a. **Een gewichtig ontmoetingsmoment tussen de kerk en een kandidaat-predikant**

Het colloquium is in essentie het finale ontmoetingsmoment tussen de kerk en degene die predikant wil worden in de Protestantse Kerk in Nederland, waarin de *toelating tot het ambt van predikant* geschiedt en de betrokken kandidaat als zodanig *beroepbaar wordt gesteld*.

Het colloquium is daarom een *gewichtig moment*, zowel voor de betrokken kandidaat als voor de kerk. De kerk neemt bij die gelegenheid verantwoordelijkheid voor deze proponent. En: deze kandidaat neemt verantwoordelijkheid op zich voor de kerk die hij/zij als predikant wil dienen. Dit komt in formele zin tot uitdrukking in de *plechtige belofte* die ten overstaan van de commissie door de betrokkene wordt afgelegd en het testimonium dat door de commissie aan hem/haar wordt uitgereikt. Het gaat om het tot uitdrukking brengen van een wederzijdse aanvaarding en erkenning van de kerk en deze persoon als toekomstig predikant, die door beide partijen ten opzichte van elkaar wordt bevestigd.

Het colloquium is daarom namens de kerk opgedragen aan *dienstdoende ambtsdragers* van de kerk.

b. **De kandidaat is bekwaam en geschikt bevonden**

De vooronderstelling van het gesprek is dat de betrokken kandidaat door de opleiding *bekwaam* wordt geacht voor het *beroep* van predikant en door de kerk, i.c. de geschiktheids-

¹² Zie ook de beschouwing hierover van het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant in zijn nota 'Noodrem of welkom' in de bijlage van dit rapport.

commissie vanwege de kerk, *geschikt* wordt geacht voor het *ambt* van predikant. In het colloquium vindt dus geen toetsing meer plaats van deze competenties.

c. **Een geloofsgesprek**

Het colloquium is bedoeld als *gesprek over roeping, belijden en kerkelijke toewijding*. Het gesprek tijdens het colloquium heeft voluit het karakter van een *geloofsgesprek* tussen ambtsdragers van de kerk en degene die tot het ambt van predikant in de (deze) kerk wil worden toegelaten. In dit gesprek komt de roeping van de kerk en gemeente in de volle breedte van de kerk en de opdracht van het ambt evenals de persoonlijke roeping en het levensverhaal van de betrokken kandidaat in beeld.

d. **De gespreksonderwerpen**

Het gesprek wordt gevoerd aan de hand van een door de betrokkene ingezonden *levensverhaal* (curriculum vitae) – waarin is opgenomen een beschrijving van de persoonlijke roeping en motivatie om predikant in deze kerk te worden – , *Artikel I* van de Kerkorde – waarin beschreven wordt hoe de Protestantse Kerk in Nederland zichzelf verstaat en de roeping van de kerk en gemeenten onder woorden wordt gebracht - en de *inhoud van de belofte* zoals beschreven in ordinantie 13 artikel 18 lid 4.¹³

De inzending van een preek en bijbehorende orde van de dienst, zoals nu is voorgeschreven, kan o.i. vervallen. Hiermee wordt voorkomen dat het gesprek het karakter krijgt van een toetsing, in dit geval van een preek.

e. **De bevoegdheid van de kerk om bij het colloquium alsnog toelating tot het ambt te weigeren**

In het colloquium vindt geen toetsing van onderscheiden beroeps- en volmachtscompetenties meer plaats. Toch wordt aan het college voor het colloquium door de kerkorde niettemin de bevoegdheid gegeven om, indien nodig en met redenen omkleed, vast te stellen dat het resultaat van het colloquium niet bevredigend is met als gevolg dat de betreffende kandidaat voorlopig niet wordt toegelaten. Indien het college tot deze conclusie komt, wordt het colloquium op verzoek van de betrokkene bij een latere gelegenheid voortgezet. Om aan te geven dat het hier om een uitzonderlijke mogelijkheid gaat, geeft de commissie in overweging om de route in de slotfase van het besluitvormingsproces in de kerkorde aan te passen, en wel als volgt: indien het college bij de tweede gelegenheid opnieuw tot dezelfde conclusie komt, wordt het colloquium met de kandidaat op diens verzoek door het moderamen van de kleine synode voortgezet, waarna het moderamen een beslissing neemt. Tegen deze beslissing staat beroep open bij het generale college voor de behandeling van bezwaren en geschillen.

Als de opleiding en de geschiktheidscommissie hun werk goed hebben gedaan, zal dit alleen bij zeer hoge uitzondering aan de orde zijn. Deze bevoegdheid moet worden opgevat als een laatste mogelijkheid voor de kerk om aan de noodrem te trekken. Dit voorstel houdt een wijziging in van ordinantie 13 artikel 19. In lid 3 van dit artikel zou het woord 'oordeel' moeten worden afgezwakt of geschrapt. Voorts zou lid 8 moeten worden aangepast, indien bovenstaand voorstel van de slotfase van het colloquium wordt overgenomen.

¹³ De tekst van de belofte luidt:

Aanvaardt u de roeping tot de openbare prediking van het evangelie, de bediening van de sacramenten en de herderlijke zorg, en bent u bereid in al het ambtelijke werk te getuigen van het heil in Jezus Christus?

Belooft u daarbij te blijven in de weg van het belijden van de kerk in gemeenschap met de belijdenis van het voorgeslacht, (waaraan, als betrokkene daarom verzoekt wordt toegevoegd:

daarbij in het bijzonder verbonden met de belijdenisgeschriften van de gereformeerde traditie, of:

daarbij in het bijzonder verbonden met ede belijdenisgeschriften van de lutherse traditie)?

Belooft u zich te houden aan de regels, gesteld in de orde van de kerk?

IV.3. Praktische gevolgen

Ad a en c:

- Gelet op de huidige praktijk, waarin de werkwijze van de afzonderlijke delegaties sterk uiteenloopt, is het van het grootste belang dat alle delegaties voortaan gaan werken vanuit **een uniforme doelstelling en aanpak van het gesprek**. Het geloofsgesprek tussen ambtsdragers en de toekomstige predikant moet de hoofdzaak worden. De leden van het college zullen daartoe moeten worden toegerust en begeleid, met het oog op kwaliteitsbewaking van het colloquium.
- Het is reeds gebruik dat bij het slot van het colloquium - waarin de belofte wordt afgelegd en de kandidaten officieel worden toegelaten tot het ambt - **anderen aanwezig** zijn, zoals familie en vrienden. De commissie ondersteunt deze aanpak. Hierdoor krijgt het colloquium een feestelijk tintje. Daarbij moet overigens wel worden bedacht dat bij het colloquium in principe nog altijd de mogelijkheid aanwezig is dat iemand – vooralsnog – niet wordt toegelaten.
- Om het gesprekskarakter van het colloquium te bevorderen verdient het aanbeveling het **aantal leden** van het college, dat bij een colloquium aanwezig is, **te beperken tot drie personen**, met dien verstande dat in de regel de drie ambten (ouderling, diaken, predikant) aanwezig zijn. Hierbij moet worden voorkomen dat de predikant een dominerende rol speelt. Hiermee kan het totale aantal leden van het college sterk worden teruggebracht.

Ad b en e:

- De commissie bepleit – samen met het moderamen van het college voor de toelating – dat het college voor de toelating **verplicht wordt tot het leggen van contact met de geschiktheidcommissie** wanneer er naar aanleiding van het colloquium **twijfel** rijst over de vraag of een kandidaat tot het ambt kan worden toegelaten. Het college kan in dat contact zijn eigen aanvankelijke indruk toetsen aan de afwegingen die in de geschiktheidscommissie een rol hebben gespeeld bij diens eindoordeel en daarmee zijn voordeel doen bij de voortzetting van het gesprek met de betreffende kandidaat.

Ook stelt de commissie nog eens nadrukkelijk vast dat het nieuwe beleid **verplichtingen** met zich mee brengt **voor de kwaliteit van de opleiding en het seminarie**. De kerk moet erop kunnen rekenen dat de opleiding zijn aandeel in de beoordeling van toekomstige predikanten, zoals omschreven in de verschillende nota's, volledig nakomt. De commissie geeft de synode in overweging om de raad van toezicht voor het theologisch wetenschappelijk onderwijs op te dragen bijzondere aandacht te besteden aan de uitwerking van het onderwijs in beroepscompetenties.

Ditzelfde geldt evenzeer voor de **kwaliteit van het werk van de geschiktheidscommissie en het generale college voor de toelating tot het ambt**. De kerk dient ervoor te zorgen dat de commissieleden hun werk goed kunnen doen, door middel van adequate organisatorische ondersteuning en inhoudelijke begeleiding vanuit de dienstenorganisatie.

V Profiel en benoeming van de leden van de geschiktheidscommissie

Wie kunnen in de commissie voor de geschiktheidsbeoordeling worden benoemd?

Commissieleden zullen gaan werken met het hier aangereikte schema van volmachtcompetenties, aandachtsvelden en uitsluitingscriteria. Het mag duidelijk zijn dat voor (toekomstige) leden van de commissie geldt, dat zij niet alleen bereid maar ook in staat moeten zijn om zo te werken. Zij zullen moeten voldoen aan het voor leden van de commissie voor de geschiktheidsbeoordeling noodzakelijke profiel en de daarbij behorende voorwaarden.

Het gaat om personen die:

- de uitsluitingscriteria herkennen, onderschrijven en kunnen hanteren
- in staat en bereid zijn om relationeel te kijken en te denken, zoals bedoeld in III.2.1.
- een autonome positie tegenover de kandidaat en de opleiding kunnen innemen
- oog hebben voor de breedte van de kerk
- uit liefde voor en verbondenheid met het geheel van de Protestantse Kerk deze taak op zich willen nemen
- actief betrokken zijn bij de kerk
- (nog) volop aan het maatschappelijke leven deelnemen
- bekend zijn met de leefwereld en studieomgeving van studenten en toekomstige kandidaten

Bij de samenstelling van de commissie wordt rekening gehouden met de getalsmatige verhouding tussen mannen en vrouwen evenals de deelname van enkele (voormalige) predikanten

De leden van de commissie worden benoemd door de kleine synode, op aanbeveling van het moderamen van de geschiktheidscommissie, dat bij het opstellen daarvan gebruik maakt van suggesties van (algemene) classicale vergaderingen en/of colleges van visitatoren.

De commissie verricht haar werkzaamheden in opdracht van, onder verantwoordelijkheid van en in verantwoording aan (het moderamen van) de kleine synode.

VI Werkwijze van de commissie

Voor dit en volgende hoofdstuk(ken) vormt de tekst van de hoofdstukken IV en V van de nota 'Wie is tot deze dingen bekwaam?' de basis. Tevens is gebruik gemaakt van schriftelijk materiaal dat van de zijde van de bestaande geschiktheidscommissies is ingebracht. Daaraan heeft de commissie naar eigen inzicht elementen toegevoegd of formuleringen bijgesteld als uitvloeisel van het bovenstaande.

VI.1. De inschrijving in het kerkelijk album

De student die de roeping gevoelt tot het ambt van predikant of de mogelijkheid daartoe voor zichzelf wil openhouden en onderzoeken, geeft dat te kennen door zich te laten inschrijven in het Kerkelijk Album. Daarmee geeft hij/zij tevens te kennen zich te willen onderwerpen aan de toetsing van de geschiktheid en de roeping tot het ambt.

In de kerkorde is bepaald dat een student zich in de regel gedurende tenminste vier jaren inschrijft in het Kerkelijk Album.¹⁴

De inschrijving vindt jaarlijks plaats. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een standaardinschrijfformulier. De eerste inschrijving geschiedt in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de kerk en de opleiding. Ter gelegenheid van de inschrijving ontvangt de student de benodigde informatie over de geschiktheidbeoordeling door de kerk en het colloquium.

In combinatie met de eerste inschrijving in het kerkelijk album vindt een kennismakingsgesprek plaats tussen de geschiktheidscommissie en de betreffende student. Dit kennismakingsgesprek kan in groepsverband plaats vinden.

VI.2. De planning en inhoud van het onderzoek naar de roeping en de geschiktheid

De geschiktheidscommissie voert tenminste drie gesprekken met de student die staat ingeschreven in het kerkelijk album.

Aan elk gesprek nemen twee commissieleden deel, die in de regel samen een vast team vormen. Van dat team heeft in ieder geval één persoon ervaring als ambtsdrager in de kerk. In de regel voert hetzelfde team alle gesprekken met een bepaalde kandidaat. Dit gespreksteam heeft ook de bevoegdheid om namens de commissie een uiteindelijk oordeel te geven over de geschiktheid van een kandidaat en de verklaring af te geven. Een besluit om iemand als (voorlopig) niet geschikt te beoordelen wordt door het gespreksteam eerst genomen nadat het hierover overleg heeft gepleegd met het moderamen van de geschiktheidscommissie.

De gesprekken worden gehouden in een als kerkelijk herkenbare setting, zoals het Protestants Landelijk Dienstencentrum te Utrecht, een provinciaal kerkelijk dienstencentrum of een kerkelijke ruimte in de nabijheid van de opleidingsplaats.

Het eerste gesprek vindt in principe plaats aan het einde van de bachelorsopleiding wanneer de student daadwerkelijk kiest voor de predikantsmasters en de predikantsopleiding en minimaal 3 jaar vóór de geplande voltooiing van de predikantsopleiding. Op verzoek van een student kan het

¹⁴ Zie ordinantie 13 artikel 11 van de kerkorde.

eerste gesprek evenwel ook op een eerder moment plaats vinden. Dit eerste gesprek geschiedt aan de hand van een door de student in te zenden levensbeschrijving en motivatie.¹⁵

De volgende gesprekken vinden in de regel plaats binnen een periode van 3 jaar na het eerste gesprek. Uitzonderingen op deze regel kunnen door de commissie per geval worden gemaakt.¹⁶ Het laatste gesprek vindt plaats aan het einde van de studie.

Na elk gesprek vormt de commissie zich een oordeel – ‘ja’ ‘neen tenzij’, ‘neen’ – en stelt de student daarvan schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte. Voor de student kunnen de bevindingen van de commissie mogelijkheden openen voor verder reflectie waarbij zij extra begeleiding kunnen inroepen of een wending in de studie kunnen overwegen e.d. De commissie is gehouden in het overleg met de student zonedig doorverwijsmogelijkheden aan te reiken. Daarbij valt te denken aan: contact zoeken met de academiëpastores en/of de docenten van de opleiding, hulpvraag onderzoeken met een (studenten)psycholoog. De student blijft zelf verantwoordelijk of hij/zij met deze verwijzing iets doet.

Indien de commissie bij een van de gesprekken of uiteindelijk tot het oordeel ‘neen, tenzij’ of ‘neen’ is gekomen, is de commissie verplicht van dit oordeel mededeling te doen aan de opleiding en het theologisch seminarium. Tevens kan de commissie in dat geval besluiten tot het houden van een onafhankelijk persoonlijkheidsonderzoek of een psychologische test van de betrokken kandidaat. Indien daartoe wordt besloten, deelt de commissie dit in een gesprek mee aan de betreffende kandidaat. Deze is verplicht zich aan een dergelijk onderzoek te onderwerpen, tenzij hij/zij zelf zich uit de procedure van het geschiktheidsonderzoek terugtrekt en daarmee – vooralsnog – afziet van de mogelijkheid om te worden toegelaten tot het ambt van predikant. Na kennisname van de conclusies van het onderzoek of de test - velt de commissie een oordeel dan wel neemt zij het besluit ten aanzien van de afgifte van de geschiktheidsverklaring.

De commissie kan bij haar oordeelsvorming gebruik maken van de mogelijkheid om een *second opinion* te laten geven door een ander gespreksteam uit haar midden. Indien bij de besluitvorming binnen een gespreksteam de stemmen staken, wordt door de commissie een ander team ingeschakeld om een oordeel te geven.

Bij een uiteindelijk positief oordeel van de commissie ten aanzien van de roeping en de geschiktheid van de student, geeft zij, na ontvangst van een kopie van het examendiploma van de predikantenopleiding, de verklaring van de geschiktheid aan de student. Daarmee verkrijgt betrokkene het recht om het colloquium aan te vragen.

Na ontvangst van beide documenten – het diploma of de verklaring van bekwaamheid (en daarmee ook personale geschiktheid) voor het beroep en de verklaring van roeping en geschiktheid voor het ambt – kan de student het colloquium aanvragen.

Bij een uiteindelijk negatief oordeel ten aanzien van de roeping en geschiktheid van een student, stelt de commissie deze daarvan mondeling en met redenen omkleed op de hoogte en bevestigt dit oordeel in een aangetekende brief.

¹⁵ De praktijk tot nu toe is dat het eerste gesprek veelal in het eerste jaar van de bachelorfase plaats vond. Dit had tot gevolg dat in dit eerste gesprek noodgedwongen het accent lag op kennismaking met de student. In de nota ‘Wie is ... etc.?’ (p.17) is onder het punt ‘Inschrijving in het kerkelijk album’ als aandachtspunt genoemd dat het eerste gesprek met de geschiktheidscommissie substantieel zal worden verzwaard ten opzichte van de huidige praktijk. Dit kan in de nieuwe opzet ook omdat het kennismakingsgesprek plaats vindt bij de eerste inschrijving in het kerkelijk album. Voor het houden van het eerste gesprek in het derde jaar van de bachelorfase pleit voorts dat de student in principe tot een besluit of ernstig voornemen moet zijn gekomen of men predikant wil worden; ook wordt hiermee bereikt dat er niet een te lange periode verstrijkt tussen het eerste en het laatste gesprek.

¹⁶ Dit kan noodzakelijk zijn bij deelstudenten die langer over hun studie doen dan een voltijdstudent. Daarbij moet overigens worden voorkomen dat het eerste en het laatste gesprek in tijd niet te ver uit elkaar liggen.

VI.3. Bezwaar en beroep

Het onderzoek naar de bekwaamheid – waarin tevens is begrepen: de personale geschiktheid voor het beroep – is de verantwoordelijkheid van de opleiding met het seminarie. De onderwijsreglementen voorzien in procedures van bezwaar en beroep tegen beslissingen van de opleiding die de student wil aanvechten.

Het onderzoek naar de roeping en de geschiktheid voor het ambt van predikant valt onder de verantwoordelijkheid van de kerk. Daarom is voor de procedures van bezwaar tegen de werkwijze of die van beroep tegen een beslissing van de geschiktheidscommissie de kerkelijke jurisprudentie van toepassing. Dit houdt volgens de nota 'Wie is.....etc?' pag. 16 het navolgende in:

- Indien een student bezwaar heeft tegen de werkwijze van de geschiktheidcommissie, kan hij/zij zich wenden tot de generale commissie voor de behandeling van bezwaren en geschillen en is ten aanzien van de procedure en de behandeling van dit bezwaar het bepaalde in ordinantie 12 van toepassing.
- Indien een student bezwaar heeft tegen het oordeel van de geschiktheidscommissie kan hij/zij schriftelijk bezwaar indienen bij het moderamen van de geschiktheidcommissie t.a.v. de coördinator en een verzoek indienen tot revisie door middel van een beoordeling door een ander gespreksteam.
- Tegen het oordeel van het andere gespreksteam, staat voor de betrokken student beroep open bij de Kleine Synode. (Het moderamen van) de kleine Synode hoort de student, neemt kennis van de motivering van de geschiktheidcommissie, wint indien nodig of wenselijk alsnog een extern advies in en neemt een beslissing. Tegen deze beslissing is geen verder beroep mogelijk.

De commissie heeft in het gesprek met de geledingen echter de vraag voorgelegd gekregen of het naast elkaar laten bestaan van twee verschillende bezwaarprocedures in het kerkelijke traject niet verwarrend en dus juridisch gezien wel waterdicht is. Wij menen dat de vraag wel enig hout snijdt. Iemand die bezwaar maakt tegen de procedure zal dat immers veelal doen omdat men is afgewezen. De commissie geeft de synode in overweging om de kerkelijke beroepsprocedure in die zin te vereenvoudigen dat alle bezwaren – inhoudelijk en procedureel – worden behandeld door de kleine synode, waarna tegen een besluit van de kleine synode beroep open staat bij de generale commissie voor de behandeling van bezwaren en geschillen volgens het bepaalde in ordinantie 12 van de kerkorde.

VI.4. Verslaglegging en dossierbehandeling

Van alle gesprekken wordt een schriftelijk verslag opgesteld, dat in bewaring wordt gegeven bij de coördinator van de geschiktheidscommissies. Het verslag wordt ter kennis gebracht van de student en het moderamen van de commissie. Van de verslagen van de gesprekken met de studenten gaan geen brieven of kopieën naar de opleiding of het seminarie. Wel is de geschiktheidscommissie bevoegd, met medeweten van de betrokken student, contact te leggen met de opleiding en/of het seminarie, zoals hierboven werd beschreven in punt VI.2 alinea 7.

Van elke student die zich onderwerpt aan het geschiktheidsonderzoek wordt een persoonlijk dossier aangelegd waarin zijn/haar persoonlijke gegevens en hem/haar aangaande verslagen worden bewaard. De student heeft te allen tijde het recht tot inzage in zijn/haar dossier. Het dossier van hen die een geschiktheidsverklaring hebben ontvangen, wordt direct daarna vernietigd. Het dossier van degenen die geen geschiktheidsverklaring ontvingen, blijft bewaard gedurende tien jaar nadat de geschiktheidscommissie – of in geval van beroep: de kleine synode – het eindoordeel heeft gegeven.. Daarna wordt het dossier vernietigd.

VII Samenstelling, organisatie en ondersteuning van de commissie

VII.1. Samenstelling van de commissie

De commissie voor de geschiktheidsbeoordeling bestaat uit zoveel leden als er nodig zijn om met alle ingeschrevenen in het kerkelijk album minimaal drie gesprekken te hebben. Uitgaande van de aantallen studenten die op dit moment staan ingeschreven in het kerkelijk album gaat het om naar schatting gemiddeld 150 gesprekken per jaar. Als we er vanuit mogen gaan dat een gespreksteam uit 2 personen bestaat en dat elk team jaarlijks 15 gesprekken voert, zou de commissie minimaal uit 20 personen dienen te bestaan. Als we verder aannemen dat de commissie een moderamen krijgt dat – samen met de door de dienstenorganisatie te benoemen coördinator – verantwoordelijk is voor de aansturing, continuïteit en kwaliteitsbewaking van het werk van de commissie, zal de commissie uit minimaal 23 personen moeten bestaan.

De zittingstermijn van de leden wordt met het oog op de noodzakelijke continuïteit vastgesteld op 6 jaar. Tevens is een eventuele mogelijkheid tot verlenging van de zittingstijd van 3 jaar te overwegen. Ook zal de commissie een rooster van aftreden moeten opstellen.

Bij de werving van de eerste leden van de commissie kan gezocht worden in de kring van de bestaande commissies en/of in die van voormalige dan wel aftredende leden van de colloquiumcommissie.

VII.2. Organisatie en professionele ondersteuning

Omdat de commissie werkt vanuit de kerk, is het postadres gevestigd bij de generale synode te Utrecht.

Gelet op de te verwachten werklast, is het noodzakelijk dat de commissie professionele ondersteuning ontvangt van een coördinator die aangesteld door de dienstenorganisatie van de kerk bij het synodesecretariaat/de stafafdeling juridische zaken en colleges. Vooralsnog kan worden uitgegaan van een aanstelling voor 18 uur (50% van een fulltime aanstelling). De coördinator wordt belast met de organisatie van alle gesprekken en de vergaderingen van (het moderamen van) de commissie, het ambtelijk secretariaat en de communicatie met de studiecoördinatoren van de opleidingen en de betrokken studenten. Ook is de coördinator verantwoordelijk voor een goede communicatie en PR ten opzichte van de opleiding en de studenten.

Eens per half jaar pleegt de coördinator van de commissie overleg met de verschillende studiecoördinatoren om te vernemen wie er – gelet op de studievordering – in aanmerking komen voor een gesprek met de commissie.

VIII Kwaliteitsbewaking

VIII.1. Toerusting van de commissieleden

Uit het bovenstaande is duidelijk geworden dat er veel van de leden van de commissie wordt gevraagd. Een intensieve en permanente toerusting en begeleiding van deze mensen is daarom onontbeerlijk. Ook zal er aandacht moeten zijn voor de kwaliteitsbewaking van het werk. De commissie stelt daarom voor dat alle aspirant-leden van de commissie verplicht worden tot het volgen van een trainingsweekend. Tevens zou jaarlijks een terugkomdag moeten worden georganiseerd voor alle leden van de commissie met het oog op gezamenlijke evaluatie, training en beleidsontwikkeling.

Het moderamen van de commissie en de coördinator worden gezamenlijk verantwoordelijk voor de kwaliteitsbewaking en de organisatie van de trainingsbijeenkomsten voor de commissieleden. Tevens draagt het moderamen van de commissie zorg voor een goede afstemming tussen de verschillende gespreksteams met het oog op de inhoudelijke kwaliteit van de gesprekken en de gelijke behandeling van de studenten. Een belangrijk instrument van het moderamen hiervoor is het verplichte overleg tussen een gespreksteam en het moderamen, alvorens door het team een negatief oordeel wordt gegeven over de geschiktheid van een kandidaat, zoals beschreven werd in par. VI.2., tweede alinea. Het moderamen ontvangt de verslagen en afschriften van correspondentie die door de gespreksteams worden opgesteld respectievelijk namens de commissie wordt gevoerd.

Op het werk van de commissie wordt toezicht gehouden door het moderamen van de generale synode, dat daartoe periodiek overleg voert met (het moderamen van) de commissie, aan de hand van een door de commissie jaarlijks op te stellen verslag van haar werkzaamheden.

VIII.2. Eerste studiebijeenkomst in september 2006

De commissie gaat er vanuit dat de generale synode in het voorjaar van 2006 besluiten zal nemen over dit rapport. Zij had aanvankelijk als datum voor een eerste studiebijeenkomst voor aspirant-leden van de commissies zaterdag 10 juni 2006 gepland. Dit plan zal naar alle waarschijnlijkheid niet haalbaar zijn. De commissie gaat er nu vanuit dat de eerste bijeenkomst in september zal kunnen plaatsvinden. Deze dag zal door de vervolgc commissie zelf worden georganiseerd, als laatste activiteit in het kader van haar opdracht.

IX Invoering van de nieuwe regeling

IX.1. Datum van inwerkingtreding: 1 september 2006

De commissie stelt voor als datum van invoering van de nieuwe regeling aan te houden: 1 september 2006. Daarvoor is het noodzakelijk dat besluitvorming door de generale synode plaats vindt in het voorjaar van 2006, indien mogelijk in de aprilvergadering. In de maanden vóór de zomervakantie zullen de leden van de commissie door de kleine synode moeten worden geworven en benoemd.

Tevens zal in de maand mei zorg moeten worden gedragen voor een goede communicatie met de opleidingen, het seminarie en de studenten. Deze taak zou kunnen worden opgedragen aan de coördinator, eventueel met hulp van onze commissie.

IX.2. Overgangsregeling voor het geschiktheidsonderzoek en het colloquium

Na overleg met de betrokken geledingen stelt de commissie voor de volgende overgangsregeling vast te stellen:

- De nieuwe regeling en werkwijze gaan in voor de studenten die zich in het cursusjaar 2006-2007 voor de eerste maal inschrijven in het kerkelijk album evenals voor die studenten die vóór 1 september 2006 een eerste gesprek hebben gehad. Deze studenten krijgen te maken met een nieuw samengestelde commissie.
- Voor de overige studenten blijven de bestaande regeling en werkwijze gelden tot uiterlijk 1 september 2007. De gesprekken worden zo mogelijk gevoerd door de bestaande commissies.
- De nieuwe regeling en de overgangsregeling vallen per 1 september 2006 onder de verantwoordelijkheid van de kerk. Dit heeft tot gevolg dat de bestaande commissies in het kader van de overgangsregeling vanaf 1 september 2006 zelf het besluit nemen over het al of niet verstrekken van de geschiktheidsverklaring en daarbij de procedure volgen die in hoofdstuk V is beschreven.
- Per 1 september 2006 komt de organisatie en begeleiding van het werk van bestaande en nieuwe commissies voor rekening van de kerk. Vanaf die tijd moeten een moderamen en een coördinator operationeel zijn.

Voor het colloquium betekent deze overgangsregeling dat het colloquium in zijn huidige opzet en werkwijze op zijn minst moet blijven functioneren tot 31 december 2007. Na die datum kan het colloquium nieuwe stijl dat is afgestemd op de werkwijze van het geschiktheidsonderzoek nieuwe stijl worden ingevoerd.

Dit houdt tevens in dat er nog ruim een jaar de tijd is voor bezinning over de nieuwe opzet van het colloquium en kerkordelijke vormgeving daarvan. De synode zou naar de mening van de commissie bij de behandeling van deze nota besluiten kunnen nemen over het geschiktheidsonderzoek nieuwe stijl met het oog op invoering per 1 september 2006 en wat betreft de gevolgen voor het colloquium kunnen volstaan met het vaststellen van het doel en de globale inhoud van het colloquium nieuwe stijl waarna – indien noodzakelijk – opdracht kan worden gegeven tot het voorbereiden van een kerkordewijziging.

Bijlage:

- 2 brieven van het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant d.d. 22 en 27-02-2006 en bijbehorende notitie 'Noodrem of welkom?' op de voorlaatste versie van het rapport van de vervolgcmissie

Bijlage

Noodrem of welkom?

De besluitvorming rond de geschiktheid en de gevolgen voor het colloquium

Een reactie van het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant op het rapport van de vervolgc commissie geschiktheidsonderzoek.

Het colloquium in het licht van de nieuwe opzet van de beoordeling van de geschiktheid

Het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant (wat een lange naam!) begroet de beslissing van de Generale Synode om in eigen verantwoordelijkheid van de kerk eerder dan pas in het colloquium het gesprek met de kandidaten over de vragen van ambt, roeping en geschiktheid aan te gaan. Het is in het verleden te vaak gebeurd dat colloquiumdelegaties ermee verlegen waren dat ze aan het eind van een lang opleidingstraject iemand moesten afwijzen of met pijn in de buik en grote aarzeling toch maar toelieten.

Het grote verschil met de oude situatie, waarin de geschiktheidsverklaring door de opleidingen werd afgegeven, is dat nu de geschiktheidscommissie als een *kerkelijke* commissie en in *eigen verantwoordelijkheid van de kerk* de vraag beantwoordt 'durven wij het ambt toe te vertrouwen aan deze man/vrouw?'¹⁷ Gezien deze te beantwoorden vraag is het een goede zaak dat in de geschiktheidsgesprekken reeds aspecten aan de orde komen die te maken hebben met roeping en motivatie tot het predikantschap.¹⁸ Wie een geschiktheidsverklaring heeft, heeft op het moment dat hij of zij het colloquium aanvraagt reeds een vertrouwensvotum ontvangen van de kerk bij monde van de geschiktheidscommissie dat men hem of haar geschikt vindt om het ambt van predikant in de Protestantse Kerk in Nederland te vervullen. Omdat de beslissing tot toelating tot het ambt reeds in het oordeel van de *kerkelijke* geschiktheidscommissie besloten ligt, is het dan ook logisch dat het colloquium daarmee zijn toetsend karakter (grotendeels) verliest.¹⁹

Het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant vraagt zich af: Wat is vervolgens in deze nieuwe situatie dan nog het *eigene* van het colloquium? Er blijft over: het afnemen van de belofte, de kerkelijke eed, onder aanroeping van de Naam van de Heer en het uitreiken van het testimonium van de toelating tot de Evangeliebediening, waaraan een kerkelijk welkomstgesprek voorafgaat.

De beslissing tot toelating wordt door de kerkelijke geschiktheidscommissie genomen: zij spreekt het vertrouwen uit. De uitvoering en vormgeving van deze toelating rust vervolgens bij het colloquium. In wezen wordt de toelating tot het ambt van predikant opge-

¹⁷ Rapport van de vervolgc commissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten p. 7

¹⁸ vgl. Synodebesluit november 2004.

¹⁹ vgl. rapport 'Wie is tot deze dingen bekwaam' p. 11.

splijst in een deel dat ligt bij een *kerkelijke geschiktheidscommissie* die toetst en beoordeelt en in een deel bij een *ambtelijke colloquiumdelegatie* die de toelating ceremonieel laat plaatsvinden.

In dat licht is het de vraag of door het in november 2004 genomen besluit van de generale synode het colloquium alléén van oneigenlijke elementen bevrijd wordt²⁰ of dat tevens ook tot een verandering in het eigene van het colloquium is besloten.²¹

Wat zijn de gevolgen van deze nieuwe situatie voor het colloquium?

Het colloquium zal zich hoe dan ook aan de nieuwe situatie moeten aanpassen²². Daarvoor zijn verschillende invullingen denkbaar.

1. Het colloquium blijft in de nieuwe situatie zo veel mogelijk op de oude wijze georganiseerd²³

Het gaat dan om een 'ambtelijk gesprek over motivatie en roeping bij de toelating tot de Evangeliebediening en afneming van de proponentbelofte onder aanroeping van de Naam des Heren'²⁴. Dit gesprek wordt ook wel omschreven als een welkomstgesprek op de drempel van de kerk. Formeel blijft de bevoegdheid tot weigering behouden, maar feitelijk is dit te zien als een trekken aan de noodrem. Een weloverwogen en terecht 'neen' is in feite tegelijk een onvoldoende voor de kerkelijke geschiktheidscommissie die de kandidaat reeds geschikt heeft verklaard voor het ambt van predikant of voor de opleiding die de kandidaat bekwaam heeft verklaard om het beroep van predikant uit te oefenen.

Wanneer van deze noodrem gebruik gemaakt wordt kan de onwenselijke situatie ontstaan dat twee instanties beiden *namens de kerk* een kandidaat beoordelen op dezelfde inhoud, namelijk de vertrouwensvraag 'Durven we aan deze persoon het ambt van predikant toe te vertrouwen?' en elkaar daarin tegenspreken. In de oude situatie toen de geschiktheidsadviescommissies aan de opleidingen adviseerden en de geschiktheidsverklaring door de opleiding werd afgegeven was dit niet het geval.

Terecht wijst het 'Rapport van de vervolgcommissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten' op deze spanning: Volgens de kerkorde heeft de colloquiumcommissie de mogelijkheid om iemand uiteindelijk niet toe te laten. Dit staat min of meer op gespannen voet met het uitgangspunt in deze en vorige nota's dat in het colloquium geen toetsing meer behoort plaats te vinden.²⁵

Men kan zich ook afvragen of het in deze nieuwe situatie, wanneer toetsing door het colloquium niet meer nodig is, nog zinvol is, om 50 ambtsdragers verdeeld over tien delegaties twee of drie keer per jaar een dag(deel), te laten besteden aan deze taak? Is nut en noodzaak nog uit te leggen en te verantwoorden naar de ambtsdragers toe? Is het colloquium ontbloot van zijn inhoud niet eerder een lege huls geworden?

²⁰ "Aan het slot van de bespreking in de synodevergadering werd opgemerkt dat met de aanvaarding van het rapport kerkordelijk niets verandert met betrekking tot het colloquium. Het wordt alleen ontdaan van oneigenlijke elementen." Rapport van de vervolgcommissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten (concept 4 d.d.16-1-2006) p. 8.

²¹ vgl. hiertoe ook de opmerkingen in het Rapport vervolgcommissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten onder het kopje 'Kerkorde over colloquium nog houdbaar?' p. 10 v.

²² Zie besluit van de generale synode november 2004 besluit nr. 3.

²³ vgl. optie 2b in het Rapport vervolgcommissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten uitgewerkt p. 11 v.

²⁴ rapport p. 11.

²⁵ vgl. Rapport van de vervolgcommissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten p. 10.

Voordelen als het colloquium op de oude wijze blijft georganiseerd:

- De vorm van het colloquium blijft hetzelfde als nu.
- De verantwoordelijkheid voor de beoordeling van de toelating ligt – afgezien van de noodrem – niet meer bij het colloquium maar bij de kerkelijke geschiktheidscommissie.

2. Het colloquium krijgt in de nieuwe situatie een veel meer ceremoniële functie²⁶

Het eigene van het colloquium in de nieuwe situatie is met name het afnemen van de proponentbelofte onder aanroeping van de Naam van de Heer en het overhandigen van het testimonium van de toelating tot de Evangeliebediening. Dat zou kunnen door op een aantal data per jaar meerdere kandidaten tegelijk met hun eventuele aanhang uit te nodigen voor een bijeenkomst waarbij de proponentbelofte, de kerkelijke eed, wordt afgenomen onder aanroeping van de Naam van de Heer en het testimonium van de toelating tot de Evangeliebediening wordt overhandigd. Dit kan dan in een feestelijke en/of liturgische setting plaatsvinden.

Voordelen van deze ceremoniële vormgeving:

- Deze vorm past bij de inhoud die het colloquium in de nieuwe situatie heeft.
- Er ontstaat een ceremonieel moment die de toelating tot het ambt van predikant markeert (rite de passage).
- Deze vorm is weinig arbeidsintensief en daarmee kostenbesparend.

3. Het colloquium in het verlengde van het geschiktheidstraject.²⁷

Wil men het colloquium als een ambtelijk gesprek met de allerlaatste mogelijkheid tot afwijzing voorafgaande aan de toelating tot het ambt van predikant handhaven, dan kan men de kerkelijke geschiktheidscommissie, die ook de eerdere gesprekken met de kandidaat gevoerd heeft, de opdracht geven, om na het behalen van het kerkelijk examen, ook met de kandidaat het colloquium te houden.

Het colloquium is dan als het ware het laatste gesprek in de reeks gesprekken van de geschiktheidscommissie met de kandidaat. Aan dit gesprek is een oordeel verbonden, namelijk de definitieve toelating tot het ambt van predikant. Na een positief oordeel wordt de proponentbelofte afgenomen en wordt het testimonium uitgereikt.

Voordelen van deze gecombineerde aanpak:

- Er is één kerkelijke instantie die *namens de kerk* het vertrouwen in de kandidaat uitspreekt.
- Dit voorstel blijft dicht bij wat in de kerkorde over het onderzoek naar de geschiktheid en over het colloquium is vastgelegd.
- Er wordt recht gedaan aan het feit dat de gesprekken van de geschiktheidscommissie en het colloquium inhoudelijk over dezelfde onderwerpen gaan.
- Na elk gesprek tijdens de studie vormt de commissie zich een oordeel – ‘ja’, ‘ja mits’, ‘neen tenzij’, ‘neen’. Een uiteindelijk positief oordeel van het laatste gesprek van de geschiktheidscommissie tijdens de studie kan net als nu na het be-

²⁶ vgl. optie (2a) het colloquium geheel ontdaan van de mogelijkheid tot een ultieme afwijzing, Rapport vervolgc commissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten genoemd op p. 11, in het rapport niet uitgewerkt.

²⁷ vgl. optie (1) het geschiktheidsonderzoek en het colloquium worden volledig in elkaar geschoven in het Rapport vervolgc commissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten genoemd op p. 11, in het rapport niet uitgewerkt.

halen van het kerkelijk examen worden verzilverd in een geschiktheidsverklaring die toegang geeft tot het aanvragen van het colloquium.

- Er valt veel voor te zeggen dat dezelfde commissie die de kandidaat ook daadwerkelijk toelaat, de proponentenbelofte afneemt en welkom heet in de kerk en dit ook tot uitdrukking brengt in een gezamenlijk gebed. (Waarom zou hier nog een andere delegatie aan het werk moeten gaan?)
- Er is beduidend minder organisatorische ondersteuning. nodig voor de geschiktheidscommissie én voor de colloquiumdelegaties, zoals b.v. secretariële ondersteuning, landelijke trainingsdagen enz..

Een keuze gevraagd

Tijdens de hoorzitting van de vervolgc commissie geschiktheidsonderzoek over genoemd rapport die de vervolgc commissie met alle betrokken instanties hield, bleek er een verschil van inzicht tussen de vervolgc commissie en het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant over welke ruimte het synodebesluit van november 2004 laat voor de invulling van het colloquium en ook over de vraag wat nu een passende invulling van het colloquium in de nieuwe situatie is. Daarom verzoekt het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant het moderamen van de generale synode een duidelijke keuze te maken tussen de geschetste mogelijkheden of aan te geven welke (andere) invulling men wenselijk acht.

Overige overwegingen bij het rapport van de vervolgc commissie

Het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant vraagt zich dan ook af, of, gezien het belang dat de kerk heeft bij het besluit wie ze toelaat tot het ambt van predikant, het voldoende is dat er maar twee personen *namens de kerk* de gesprekken met de student gaan voeren en deze in feite toelaten tot het ambt van predikant.

In de oude situatie waren het ambtsdragers, een colloquiumdelegatie bestond uit 5 mensen, die over de toelating tot het ambt van predikant besloten. In de nieuwe situatie is het de door de kleine synode ingestelde geschiktheidscommissie, die niet noodzakelijk uit ambtsdragers bestaat, die het vertrouwensvotum uitspreekt en daarmee feitelijk over de toelating beslist. In de nieuwe situatie komen de ambtsdragers pas aan bod bij het ceremoniële deel in een de kerk representerende functie.

Het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt wil uw aandacht op dit punt vestigen. De vraag is namelijk: zouden de leden van de geschiktheidscommissie niet ambtsdragers moeten zijn zoals dit ook voor de leden van de colloquiumdelegaties gold, die namens de kerk het vertrouwen in de kandidaat uitspraken. Aan de andere kant zijn we er ons ook van bewust dat er tegelijk ook deskundige leden (of misschien als adviseurs) in de geschiktheidscommissie nodig zijn, die waar dit nodig is kunnen adviseren over mogelijkheden tot doorverwijzing.

Bij het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt bleef na het lezen van het 'Rapport van de vervolgc commissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten' de vraag hangen of de geschiktheidscommissie gezien de daarin genoemde uitsluitingscriteria²⁸ straks ook werkelijk datgene mede beoordeelt wat in het verleden door de colloquiumdelegaties werd beoordeeld.

²⁸ Rapport van de vervolgc commissie geschiktheidsonderzoek toekomstige predikanten p. 8.

P. van den Heuvel noemt - naar ons inziens treffend - in een lezing van 7 september 2004 gehouden op een jaarvergadering van de colloquiumdelegatieleden vier criteria voor een eventuele afwijzing bij het colloquium (oude stijl):

als zo weinig zichtbaar wordt van een oprecht verlangen om Christus en zijn gemeente te dienen met het Evangelie, dat aan de zuivere motieven moet worden getwijfeld;
als er geen zicht is op (of liefde is voor) de kerk waarin hij of zij predikant zal worden;
als er geen gemeenschap zichtbaar wordt met de belijdende weg die de kerk in deze wereld gaat en met de wijze waarop zij haar roeping in de samenleving verstaat;
als de integratie van kennis en geloof, van hoofd en hart geheel ontbreekt, zodat de kandidaat in zijn of haar geloofsweg niet de mate van geestelijke rijpheid heeft ontvangen om een gemeente met vrucht te kunnen dienen.

Al deze uitsluitingscriteria moeten dus in de nieuwe situatie door de geschiktheidscommissie toegepast worden bij de toetsing van een kandidaat wil het colloquium zijn toetsend karakter ook werkelijk verliezen.

Het moderamen van het generale college voor de toelating tot het ambt van predikant:

G. W. van der Brug (voorzitter)
F. S. J. van der Sar (secretaris)
S. Freytag
L. L. Pleijsant
H. J. Reinders

februari 2006